

HOITOSUHTEEN TODENTAMINEN JÄLKIKÄTEEN AUTOMAATTISEN LOKIVALVONNAN AVULLA

Terveydenhuollon Atk-päivät
29.5.2013

Johannes Salminen
HUS-Tietohallinto

TAUSTAA

- Henkilötietolain (523/1999) mukaan
 - rekisterinpitäjällä velvollisuus suojata henkilörekistereitä riittävin teknisin ja organisatorisin keinoin asiantonta pääsyä ja lainvastaista käsittelyä vastaan.
- Asiakastietolain (159/2007) mukaan
 - kaikesta asiakastietojen käytöstä on kerättävä lokitiedot ja käytön syy (=siis hoitosuhde tai asiallinen yhteys).
- Hoitosuhteen varmentaminen tulisi tehdä etukäteen ennen tietojen käyttöä.
- Erillisjärjestelmien käytössä hoitosuhteen varmistaminen vaikeampaa kuin ydinpotilastietojärjestelmässä.
 - Hoitosuhteen todentavat merkinnät yleensä ydinjärjestelmässä.
- Lainsäädännöllinen velvoite voidaan kuitenkin täyttää myös jälkikäteen tapahtuvalla automatisoidulla lokivalvonnalla.

LOKIVALVONTAHANKE

- EPSHP käynnisti yhdessä ISSHP:n, HUS:n ja THL:n kanssa määrittelyhankkeen 1.5.2012.
- Tavoitteena oli tuottaa kansallinen loogisen tason kuvaus
 - tiedoista, jotka tarvitaan automatisoituun lokivalvontaan
 - kuvaus tietojen analysoinnista, jotta hoitosuhde voidaan todentaa.
... niihin tilanteisiin, kun etukäteistodentamista ei ole mahdollista toteuttaa.

HANKERYHMÄ

- Edustajat
 - Tuula Ristimäki EPSHP (hankkeen vetäjä)
 - Riikka Valtonen ISSHP
 - Johannes Salminen HUS
 - Maria Pohjanvuori Andrea.FI (raportin toimittaja)
- Työskentelyaika 1.5. – 31.12.2013
- Tuotoksena kirjallinen hankeraportti ja suositus tarvittavista toimenpiteistä hoitosuhteen todentavan lokivalvonnan käyttöönottamiseksi.

LOKIVALVONTA

- Tarkoituksena ehkäistä potilastietojen asiatonta käyttöä.
- Toisaalta myös tuo oikeusturvaa henkilöstölle (asianmukaisen käytön todentaminen).
- Asiakastietolain 5 § velvoittaa tallentamaan tietojen käyttötarkoituksen.

KÄYTTÖLOKI

- Kerätään tietoa potilastietojärjestelmän paikallisesta käytöstä (rekisterinpitäjän sisäinen käyttö).
- Tallennettavat tiedot vähintään:
 - tapahtuman ajankohta
 - käyttäjä
 - käyttötarkoitus
 - käytetty potilastieto.
- Mitä laajempi tietosisältö, sen suuremmat hyödyntämismahdollisuudet jatkojalostuksessa ja selvittelyissä.
- Säilytetään 12 vuotta.

HOITOSUHDE TAI ASIALLINEN YHTEYS

- Potilasasiakirja-asetus: Tietoja saavat käyttää terveydenhuollon toimintayksikössä potilaan hoitoon ja siihen liittyviin tehtäviin osallistuvat henkilöt ja vain siinä laajuudessa kuin työtehtävä ja vastuu edellyttävät.
- Käytännössä käyttöoikeudet joudutaan antamaan monelle ammattiryhmälle:
 - osastonsihteerit, hoitajat, lääkärit potilasta hoitavissa yksiköissä
 - erityistyöntekijät, hygieniahoitajat jne.
 - tekstinkäsittelijät, arkistojen työntekijät
 - palveluyksiköiden henkilökunta, lab/kuvantaminen ym.

HOITOSUHTEEN/ASIALLISEN YHTEYDEN SYNTYMINEN

- Hoitoprosessin vaiheissa syntyy tiedonkäsittelypisteitä, joita voidaan hyödyntää asiayhteyden päättelyssä.
Esim.
 - lähetteen/konsultaation saapuminen
 - ajanvaraus
 - toimenpidevaraus
 - tutkimuspyyntö
 - avohoitokäynti, hoitopuhelu
 - hoitojakso.
- Asiallinen yhteys syntyy, kun
 - työntekijä kytkeytyy työtehtäviensä kautta osaksi potilaan hoitoprosessia.
 - tietojen käsittely tapahtuu työntekijän työajalla.
 - työntekijällä on tietojärjestelmän käyttöoikeudet siihen yksikköön, jossa potilas on hoidossa.

TEKNINEN TODENTAMINEN

- Periaatteessa helppoa, kun käytetään vain ydinpotilastietojärjestelmää.
 - Toteutuksia jo olemassa, jopa Suomessa.
- Usein kuitenkin käytetään lisäksi erillisjärjestelmiä, mm.
 - laboratorion ja kuvantamisen toiminnanohjausjärjestelmät
 - kuva-arkistot ja -katselimet
 - raskaus- ja synnytystietojärjestelmät
 - teho- ja anestesiatielijärjestelmät
 - leikkaushoidon toiminnanohjausjärjestelmät
 - infektioiden seurantajärjestelmät
 - apuväline- ja ostopalveluiden hallintajärjestelmät
 - laskutusjärjestelmät.
- Ongelma: Hoitosuhteen todentavat merkinnät ydinjärjestelmässä.

TEKNINEN TODENTAMINEN

- Kolme asiayhteyden synty- ja todentamisperustetta.
 - Hoitoprosesseihin rutiininomaisesti sisältyvät ja vaiheittain etenevät tapahtumat.
 - lähete saapuu -> pkl-käynti -> leikkaushoito -> vuodeosastohoitojakso
 - Hoidon vaiheesta riippumattomat tapahtumat, jotka eivät välttämättä sisälly aktiiviseen hoitoprosessiin (asiayhteyden osoittava potilashallinnon tapahtuma puuttuu).
 - Reseptin uusiminen puhelimitse.
 - Puhelinneuvonta tai konsultaatiot.
 - Erillisjärjestelmiä käyttävät työntekijät tai laajalla alueella työskentelevät henkilöt (esim. hygieniahoitaja).
 - Hyödynnettävä työntekijöiden työtehtävien roolikuvauksia sekä organisaatorakennetta.
 - Osa ammattiryhmistä joudutaan käsittelemään ryhminä, joilla on oikeudet useampaan eri yksikköön.

JÄLKIKÄTEISTODENTAMISEEN TARVITTAVAT TIEDOT

- Potilaan henkilötunnus.
- Potilaan potilashallinnon tapahtumat (prosessi/tiedonkäsittelypisteet ja niiden sijainti/tapahtumayksiköt).
- Työntekijän
 - yksilöllinen tunniste (hetu, Terhikkitunnus)
 - käyttäjätunnukset eri tietojärjestelmissä
 - työaika (suunnitelma/toteuma)
 - työyksikkö (suunnitelma/toteuma)
 - yksikköryhmä
 - työtehtävä (ammatti, käyttäjäryhmä).
- Tietojärjestelmien käyttölokitiedot.

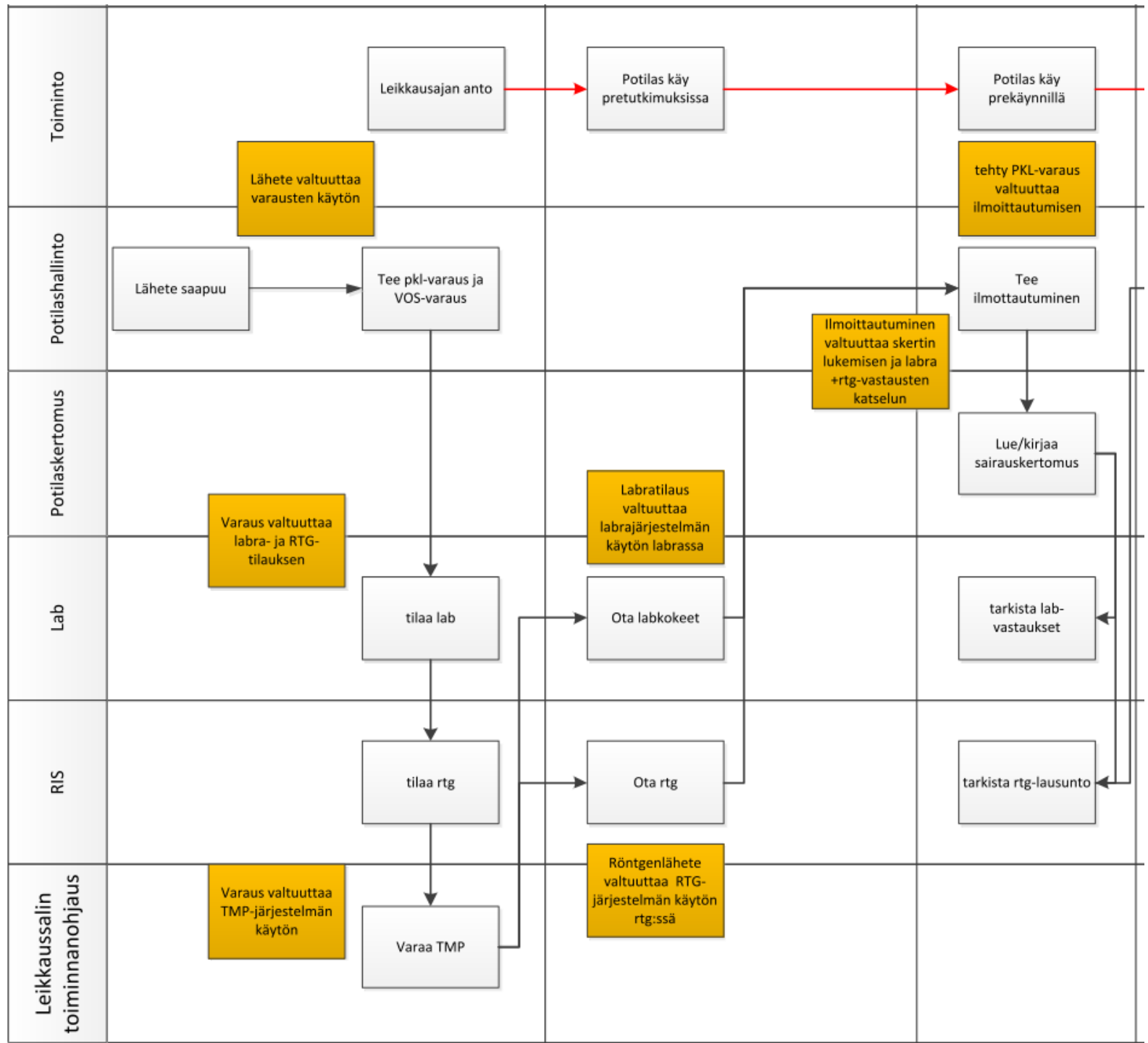
LOKIVALVONNAN TOTEUTUS

- Hoitosuhteen todentavassa lokivalvonnassa yhdistetään ydinjärjestelmän, erillisjärjestelmien ja henkilöstöjärjestelmien tuottamat tiedot.
 - Käytännössä tarvitaan erillinen järjestelmä, joka
 - kerää nämä tiedot
 - JA
 - analysoi tiedot sovitun säännösten mukaisesti.
- Järjestelmä tuottaa ajastetusti raportteja, esim.
 - tietoja katseltu ilman hoitosuhdetta
 - sama henkilö tehnyt asiayhteyden muodostavan kirjauksen, eikä muuta asiayhteyttä löydy.
- Vaatii kuitenkin manuaalista työtä, kun poikkeamaraportin havaintoja selvitetään.

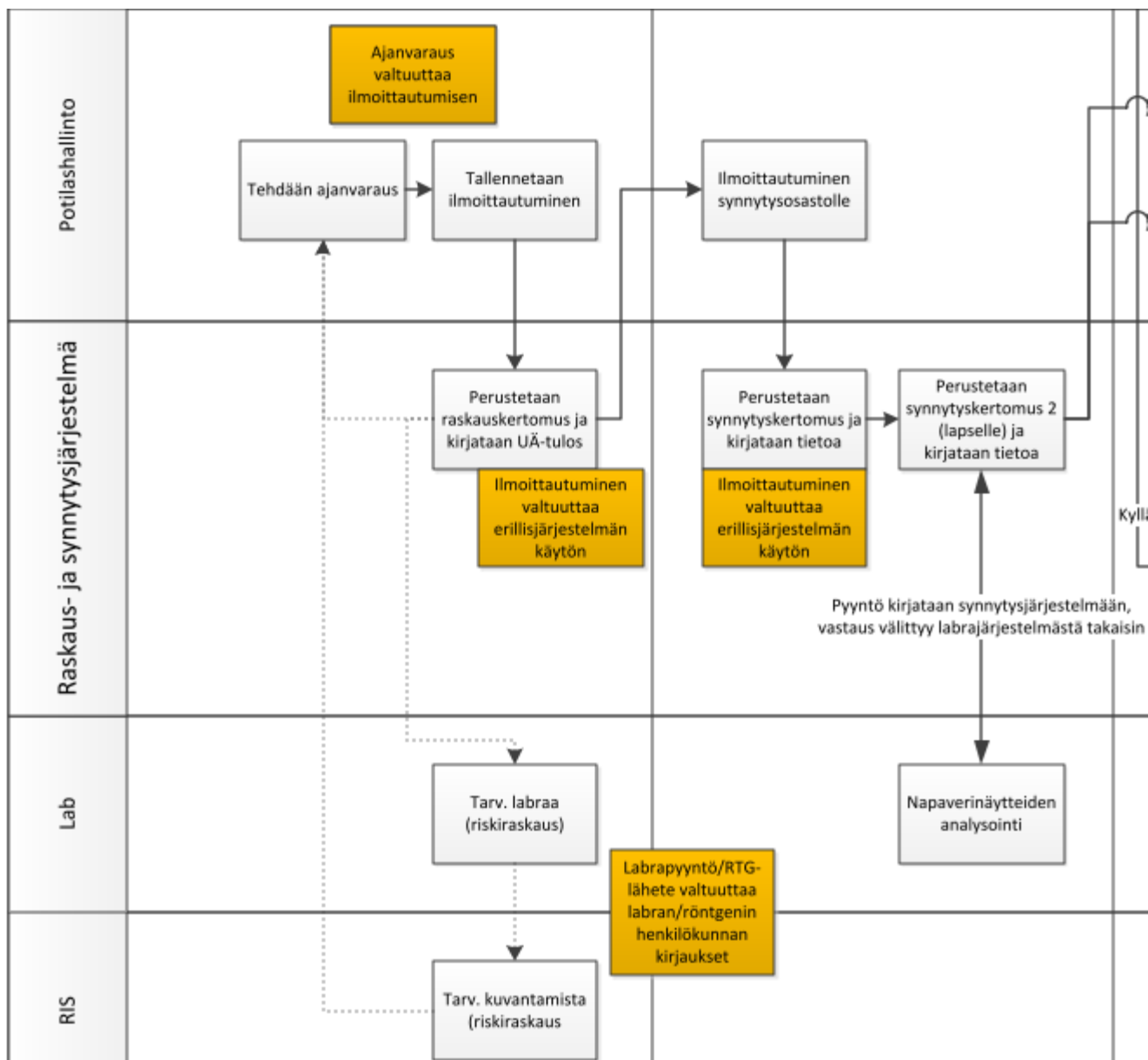
JÄLKIKÄTEISTODENTAMISEN SÄÄNNÖSTÖ

1. Ydinjärjestelmässä on potilaalle tapahtuma.
2. Potilastietoja käsittelevä henkilö ja hänen käyttöoikeutensa on tunnistettu ja todennettu.
3. Tietoja on käsitelty käyttöoikeuksien rajoissa.
4. Tietojen käsittely on tapahtunut työaikana
JA
5. Työntekijä
 - a. työskentelee yksikössä, jossa potilaan tapahtuma on TAI
 - b. on käsitellyt potilaan tietoja erityisen syyn perusteella TAI
 - c. ammattihenkilön käyttämässä erillisjärjestelmässä potilaalla on olemassa tapahtuma tai prosessi
 - d. on erityisen roolin omaava työntekijä.

**ESIMERKKI:
LABORATORIO- JA KUVANTAMISEN
TOIMINNANOHJAUSJÄRJESTELMÄT**

ESIMERKKI: RASKAUS- JA SYNNYTYSKERTOMUS

TUNNISTETTUJA ONGELMIA

- Potilashallinnon kirjaukset puuttuvat.
 - Esim. potilas soittaa hoitojakson jälkeen.
 - Lääkäri antaa ensihoitohenkilöstölle puhelinkonsultaatiiovastauksen.
 - -> Sovittava, mikä tapahtuma kirjataan potilashallintoon.
- Tietojärjestelmien kirjavat lokituskäytännöt.
 - ->yhtenäistäminen ja kansallinen suositus tarpeen.
- Yhteisrekisterin alueella tapahtuva lokivalvonta (esim. alue-Effica).
 - Voiko SHP suorittaa lokivalvontaa myös terveyskeskuskäyttäjistä?

MUUT HYÖDYT

- Automatisoitu lokivalvonta hyödyttää organisaatiota muutenkin kuin todentamalla hoitosuhteen.
 - Lokitietojen raportointi vain yhdestä järjestelmästä.
 - Raakalokien normalisointi -> yhdenmukainen loki kaikista järjestelmistä.
 - Automaattiset poikkeamaraportit
 - ”TOP20”-lista (eniten haetut potilaat 24 tunnin ajalta)
 - Käänteinen ”TOP20”-lista (vähiten haetut potilaat 24 tunnin ajalta)
 - Julkkislista.

HUS